

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 6.

Fylke: Telemark

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Fyresdal

Emne: Folkelege (musikkinstrument)

Bygdelag:

Oppskr. av: ^{diktet} Reinu Stollenberg

Gard:

(adresse): Fyresdal

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. ja .

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

(Oppskrevet 7/2-51 ved R. Frimanslund.)

SVAR

Bolk A

II Fele - Har vært kjent, kalt for fele.

2) Ingen kan svare på når det kom.

3) Det blev vanligvis gjort feler, men nogen
sers dngande felemaker, kan jeg aldri hørt
navn på.

4) Fela er den vanlige hardangerfela.

Og kalles fele i motsetning til "flatfele"
eller "hystfele."5) Lokket skal være av gran, og sidene og
botten av lønn. Strenger blev spunnet
i bygda. Hadde særskilt instrument til
det, som ser ut som et lite repslager-
-lign. Har sett flere slike. Vet ikke navn.

7a) Se sp. 5.

8) Kan ikke svare på.

9)-10) Heller ikke.

11) Vanlige telemarksfeler.

12c) Brukt først og fremst til dans.
Men også til underholdning. Hadde
særskilte byarslåtter.

13) "Traskjen" eller "Napparen" -
li-plass. Traskjen, kalles alm. Napparen.
Se om ham i Bendik Sæverdiens bok
Frysedal. Samme sted om
Børn annen: Petter Neum (far av Jørgen Neum)

Begge var dyktige.
(Traskjen betyr pedde eller fode)

III Nykkelharpe - uljønt for Stollenbyg.

V Langeleile er navnet der.

Alle langeleikene som jeg har sett, er
slike at stillingene er forandret til
moderne toneskala. Så det fremgår
tydelig av dette at det har vært
brukt en annen skala før. Har ikke
truffet på noen som har visst om
den gamle spillemåten.

Da har ikke laget langeleiker i my tid.
Langeleiken blev spilt bare med
fingerne, det st. har sett. Det er
helt gått av bruk nu. Er nok
noen nu, men det er bare slike
at de har lost sig selv efter den
nye skalaen.

5) Vel ialfall ett instrument som

var gjort av granved.

6) Jeg har aldri truffet på noen som kan minns et langeleik vært laga.

11) Noen prydnad på langeleik har jeg aldri sett.

VII Salmodikon.

Her vært bruka av lærerne. Blev kalt salmodikon, eller nedsettende som salmedonk. Blev o

Alle skulemestere i gamle dager hadde sin salmodikon som de førte med seg med skulemesterskrinet. Her bare sett en mede salmodikon selv. Men alle eldre folk vet dette.

Salmodikon blev spilt med boge. Det var bare en streps-instrument.

IX Lur

Langelur og stuttelur har vært brukt.

Fins ikke lurer av bare never.

Her aldri selv sett en lur i Foyesdal. Men dette har jeg spurt ut om.

Lurane blev laget av oreved, holdt ut i to stykker. Disse blev lagt sammen og holdt i hop av en never-sving eller -fletning.

- c) med fingerhol er uligent.
 d) uligent
 e) - " -

Kjendinger brukte å lage en lur av rognebark. Den ble flett i et ^{jamnrest} langt band av stammen, og det var om å gjøre å få det så langt som mulig. Denne ble sveret ihop som en lang kjegleformet spiral, hvor bandet stadig gikk litt nedover den forrige spiralen.

Dette instrumentet kan gi en kraftig, klar tone. Det kalles en rannelur. Den kan bruke instrumentet så lenge det ikke tørker. Og passet er stadig på å legge det i vann, kunne det vare i flere år. Sjøl har jeg ikke sett en slik på over 20 år.

Men er det nesten uråd å få laget en, for det er så meget elg ren, som flectes rognen, så det er uråd å få bark.

Men så er det jo heller ikke kjendinger lenger, og det gjør vel med til at instrumentet er gått av bruk.

Sjøl har jeg sett rannelur også i Listerherad og i Florin.

X Prillarhorn er utjent.

XI Fløyk

↓ Ikke båret før 1915.

XII Seljefløyk - kalt for sjøfløyk.

Virkelig sjøfløyk som en kunne spille slått på, var gått helt av bruk i 1916 - første gang jeg kom til Fynesdal. Jeg har aldri ~~trøft~~ truffet på noen som kunne laga sjøfløyk. Men eldre folk kunne huske det var å spela på seljefløyk da dei var barn.

De har båret ordet ljarpe om denne.

Men alle ljarpepipor som jeg har sett, har vært innføk salur.

XIV Munnherpe

har jeg bare sett en gang i bruk.

XVI Tromme

Her hørt eldre folk snakke om at de hadde tromme med i gjessskog for å skremme bjørnen.

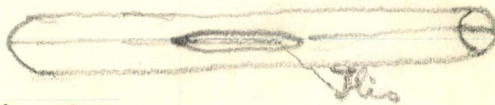
C. Lærneinstrument.

Har ikke noget kjendskab til slike. Ikke brålesmeller eller noget slikt. De er blitt svært forbanset over å se snip lage smellevikler.

Haukepipe er ikke kjent der.

Men den lages slik. Ein tek ein glatt granviss ^{eg. 12 cm. lang} røndap 8 mm. i diam. Den vert kløyvd eller midden, og stykkene blir spilt glatte. På den ene slør ein ut på midten ein laurbum flis, og på den andre slør ein ut fordypping som flisen passar inn i. Dette blåser ein i. Det gjer ein kvass lät som svarer påfallende godt til haukeskrile. Voldsomt sterk lät.

Denne har jeg sjølv hørt ved Senund, der ein måke myrke fruktvisk også. Men har sett det i skolia kringom Oslo.

Drøkkert av

Leinar Stoltenberg. 7/2. 51.

5651